

Халанчук Т. П.,

Національний університет "Острозька академія"

ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУ КОХАННЯ У ТВОРІ АНГЛІЙСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА ХОЛА КЕЙНА

Мова художньої літератури функціонує як засіб творення естетичної реальності, виявляє творчі можливості та особливості кожного автора. Людина виділяє у світі явищ певні категорії та типи, і саме мова об'єднує те, як був побачений і осмислений світ людським розумом, яким чином він був категоризований свідомістю.

Мовознавців давно хвилювало питання когнітивного аналізу концептосфери художнього твору. Способом представлення знань у мові, формам та особливостям функціонування вербалізованих концептів присвячено чимало сучасних досліджень. Зокрема, це праці В.Т. Кузнецова, С.Л. Фесенка. Проте, незважаючи на значну кількість робіт, чимало важливих концептів залишилися поза увагою вчених. До них належить і концепт кохання.

Багато вітчизняних та зарубіжних лінгвістів займалися питанням культури спілкування. Зокрема, такі вчені як Г. Колшанський, Дж. Остін, Ч. Сандерс Пірс, займалися загальними проблемами прагматики. Прагматика – розділ семіотики, що вивчає співвідношення знаків та їх користувачів у конкретній мовній ситуації [6]. Можна сказати, що прагматика – це семантика мови в дії. Уперше про прагматику писав Ч. Сандерс Пірс у ХІХ ст., однак сучасна лінгвістично орієнтована прагматика розвивається скоріше під впливом ідей пізнього Вітгенштейна і теорії мовних актів [1: 134].

Вивчаючи прагматику не можливо не зупинитись на понятті мовленнєвого акту (speech act) та мовленнєвого результату (speech event). Мовленнєвий акт – це дії, які виконуються через вислов-

лювання іншими словами. Залежно від виду мовленнєвого акту, визначається комунікативна інтенція мовця при продукуванні висловлювання. У цьому процесі і мовцю, і слухачу допомагають обставини, в яких здійснюється спілкування. Саме ці обставини, включаючи інші висловлювання, називають мовленнєвим результатом. В основі мовленнєвого результату лежить визначення інтерпретації висловлювання, яке є проявом певної мовленнєвої ситуації. Мінімальною одиницею, інтегруючою в собі відповідні мовні елементи для процесу комунікації, є такий мовленнєвий акт, в якому здійснюється саме спілкування, а не просто передача безадресної інформації [4: 10].

Мовленнєвий (комунікативний) акт як феномен спілкування є досить складною системою. Багато науковців досліджують цей феномен, зокрема Г. Колшанський, який надає три характеристики мовленнєвому акту – осмисленість, доцільність та практичну необхідність. Оскільки мовленнєве спілкування є вираженням понятійного спілкування чи спілкування з метою обміну пізнавальним досвідом у відповідному колективі, то це спілкування має носити творчий характер [4: 13].

Однією з суттєвих ознак лінгвістичної науки є актуалізація в ній концептуального підходу в дослідженні мовних явищ та структур. Своєрідна мода на термін “концепт” у науковій і художній літературі з’явилася в кінці ХХ – на початку ХХІ століття, проте, однак, вона не дозволяє дати однозначне визначення даного терміну. До розуміння терміну “концепт” простежується значна кількість підходів.

У лінгвістичних розробках поняття “концепт” активізувалося у зв’язку із тезаурусним вивченням лексеми і визначенням принципів укладання ідеографічних словників. Семантичні дослідження, присвячені пошуку засобів встановлення відповідності між глибинно-синтаксичним і поверхнево-семантичним рівнями уявлення семантичного компонента аналізу системовідтворюючих знаків моделі світу, представлені у працях таких науковців як Ю. Апресяна, Н. Арупнокової, Т. Бушгіної, Г. Колшанського, О. Падучевої, О. Селіверстової, що створили наукове підґрунтя для майбутнього вивчення проблеми узагальненої одиниці змістовності мови.

Художні засоби вираження концепту любові в романі Хола Кейна “Вона увесь світ для мене” є численними та різноманітними. Ці засоби можна поділити на семантичні та синтаксичні стилістичні засоби.

Семантико-стилістичними засобами є тропи. У ході дослідження зустрічаються такі тропи як порівняння, метафори, гіперболи, епітети. Всі вони використовуються для підкреслення лексичного значення додатковими, емоційно-експресивними значеннями. Наприклад:

“... *Kinvig became as flat and stale as an old dog, and was forced to come up and visit his friend Balladhoo, just by way of keeping his hand in.*” [5: 10] (Порівняння)

“*When Christian saw little Rub, he was scared to death.*” [5: 185] (Гіпербола)

“*Not a sound from the west coast of the castle, only wild wind and loud ocean.*” [5: 124] (Епітет)

Іншою групою синтаксичних стилістичних засобів, використаних Холлом Кейном для позначення концепту любові в романі “Вона увесь світ для мене”, є паралельні конструкції та семантичні повтори. Наприклад:

I love you Mona. I love you very much [5: 34].

Однією з головних функцій концептів є інтерпретація отримуваних даних, тобто вербалізовані концепти репрезентують у мові зміст окремого кванту інформації про світ, надають можливість оперувати цим змістом у мовленні і зберігають цю інформацію у пам'яті. Один і той самий концепт може бути вербалізованим різними мовними засобами: лексичними, фразеологічними одиницями, граматичними засобами, текстами. Потрібно зазначити, що концепти є результатом двох тенденцій: прагнення відобразити діалектичність світу, тобто відобразити світ таким, яким він є; і прагнення сконструювати світ з метою підпорядкування його волі і бажанню людини, тобто представити світ простішим, жорсткішим і детермінованим до такої міри, яка необхідна і достатня людині для вирішення практичних завдань [3: 51].

Орієнтація сучасної лінгвістичної парадигми на вивчення людського фактора у мові та мовленні сприяє тому, що адресат, як один із головних компонентів комунікативного акту, стає об'єктом сучасних лінгвістичних досліджень. Незважаючи на наявність праць, орієнтованих на дослідження фактора адресата, вивчення мовленевого вираження статусу адресата в англомовному художньому дискурсі закоханих залишається поза увагою лінгвістів.

Дискурс, у широкому смислі слова, становить складну єдність мовної практики та екстралінгвістичних факторів, необхідних для розуміння тексту, тобто такими, що дають уявлення про учасників

комунікації, їхні установки і цілі, умови передачі і сприйняття повідомлення.

Традиційна модель комунікації *адресант – повідомлення – адресат* віддзеркалює суттєвість фактору адресата. Фактор адресата (слухача) входить до поняття іллокутивної сили висловлювання. Він визначає комунікативність мовленнєвого акту. Аналіз теорії мовленнєвих актів стосовно позиції адресата в діалозі свідчить, що іллокутивний ефект передбачає присутність слухача, який адекватно розуміє повідомлення, а перлокутивний ефект – реагуючого адресата. Реагування може втілюватися у вербальній, невербальній та комбінованій формах [2: 251].

Отже, сьогодні існує зростаючий інтерес до вивчення функціональних аспектів мови, прагматики мовних структур та впливу соціальних факторів на реалізацію цих структур у комунікативній сфері, а особливо прагматичної особливості висловлення концепту любові у творі англійського письменника Хола Кейна.

Література:

1. Адмоні В.Г. Основи теорії граматики. – М.: Наука, 1964. – С. 133-135.
2. Комунікативно-прагматичні особливості самоспонукального мовленнєвого акту // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. – 2001. – № 10. – С. 251-260.
3. Виноградов В.В. О языке художественной литературы. М.: Высшая школа, 1959. – 653с.
4. Колшанський Г. В. Лингвокоммуникативные аспекты речевого общения // НЯШ. – 1985. – №1 – С.10 –
5. Holl Kane. She’s all the world to me. Chicago Donohue, Henneberry & CO, 407-429 Dearborn St., 2003 – 130.p
6. <http://wikipedia.org>